

Ansvarsregulering i obligationsretten

- **primært med fokus på køb, herunder også forbrugerkøb og ejendoms køb**

Regulation of liability within the law of obligations

- primarily concentrated on sale, including also consumer sale and sale of real estate

af KLAUS TOUGAARD KRISTENSEN

Denne afløsningsopgave behandler visse problemstillinger inden for ansvarsregulering i obligationsretten. Opgaven har to overordnede emner: ansvarsfraskrivelse og mangelsfrihedsklausuler. Opgaven har til formål at behandle nogle af de problemstillinger, der findes inden for almindelige løsøre køb, forbrugerkøb og ejendoms køb. Det bliver i opgaven behandlet, om der gælder en ubetinget aftalefrihed i dansk ret. Det må konstateres, at dette ikke er tilfældet. Som det første af opgavens overordnede emner behandles problemstillingerne omkring ansvarsfraskrivelser, herunder om disse altid kan gøres gældende, hvilket må konstateres ikke at være tilfældet. I den forbindelse behandles problemstillingerne omkring vedtagelse, fortolkning samt gyldighed. Herudover behandles de to vigtigste former for aftalefrihedsvilkår: adhæsionsvilkår og agreed documents. Som det andet af opgavens overordnede emner behandles mangelsfrihedsklausulerne, altså klausuler, hvor den ene medkontrahent på forhånd har fastlagt, hvornår den kontraherede ydelse kan anses for mangelfri/mangelfuld. I forbindelse med gennemgangen af mangelsfrihedsklausulerne behandles det, om der har betydning, at disse har et konkret indhold frem for et generelt indhold. Det må konstateres, at forekomsten af generelle klausuler formentlig har forskellig betydning i henholdsvis almindelige køb, forbrugerkøb og ejendoms køb.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
2. Aftalefrihed?	2
3. Ansvarsfraskrivelser	3
3.1. Vedtagelse	4
3.1.1. Standardvilkår	4
3.1.1.1. Adhæsionskontrakter	4
3.1.1.2. Agreed documents	5
3.1.2. Kutymer/sædvaner	6
3.2. Fortolkning	7
3.3. Gyldighed	8
3.3.1. Aftalelovens § 36	9
4. Mangelsfrihedsklausuler	9
4.1. Generelle forbehold	9
4.1.1. Køberens kendskab til defekter	10

4.1.2. Sælgerens kendskab til defekter.....	11
4.2. Konkrete forbehold	11
5. Særligt om forbruger køb	12
6. Særligt om ejendoms køb	13
6.1. Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v.	14
7. Konklusion.....	15
8. Litteraturliste	16
Bilag – Domsreferater	19

1. Indledning

Med afhandlingens undertitel, ”primært med fokus på køb, herunder også forbruger køb og ejendoms køb”, er det hensigten at belyse nogle forskelle, ligheder og særkender for så vidt angår ansvarsregulering i obligationsretten.

Målet har imidlertid ikke været at belyse samtlige former for ansvarsregulering i obligationsretten, idet jeg primært har valgt at beskæftige mig med ansvarsfraskrivelse og mangelsfrihedsklausuler fortrinsvis inden for køberetten.

I forbindelse med gennemgangen af ansvarsfraskrivelse, herunder standardvilkår i de ensidigt tilvebragte adhæsionskontrakter og de såkaldte agreed documents indeholdende vilkår, der typisk udspringer af en forhandling mellem parternes modstående interesseorganisationer, vil problemstillingerne omkring henholdsvis vedtagelse, fortolkning og gyldighed blive gennemgået.

I forbindelse med gennemgangen af mangelsfrihedsklausuler vil det blive behandlet, hvorvidt der er en forskel på, om disse klausuler indeholder et generelt eller et konkret forbehold, ligesom det vil blive belyst, om sælgerens henholdsvis køberens kendskab til eventuelle defekter påvirker bedømmelsen af disse klausuler.

Endelig vil betydningen og konsekvensen af forekomsten af ansvarsfraskrivelse og mangelsfrihedsklausuler i henholdsvis forbruger køb samt ejendoms køb blive behandlet.

For læsevenlighedens skyld ville det have været at foretrække, at referaterne af de domme, som jeg henviser til, kunne have fremgået som en naturlig del af brødteksten. Dette har imidlertid ikke kunnet lade sig gøre af pladsmæssige årsager. Af denne grund er domsreferaterne placeret i bilaget til denne afhandling. Domsreferaterne i bilaget fremkommer i kronologisk rækkefølge i forhold til den rækkefølge, dommene omtales i afhandlingen. Referaterne bygger grundlæggende på resuméerne, som de fremtræder i Ugeskrift for Retsvæsen, dog med de omskrivninger, tilretninger, tilføjelser og fremhævelser, der har været nødvendige for at give læseren det bedst mulige udbytte i forhold til anvendelsen heraf i denne afhandling.

2. Aftalefrihed?

Der gælder i dansk ret et udgangspunkt om aftalefrihed i kontraktforhold. Parterne kan således frit vælge, om de vil binde sig, og i givet fald *hvad* de vil binde sig til.¹ Dette kan udledes af Danske

¹ Jf. blandt andet *Bryde Andersen*, Grundlæggende aftaleret, s. 38 ff., *Lyng Andersen og Madsen*, Aftaler og mellem-mænd, s. 22 og *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 28 og s. 31

Lov 5-1-1 og 5-1-2. Endvidere fastslår aftalelovens § 1, 1. led, at aftaler som udgangspunkt er bindende for parterne.

Der gælder imidlertid sjældent regler, uden at der tilsvarende eksisterer undtagelser eller begrænsninger hertil. Det følger således af DL 5-1-2, at aftaleparterne skal være *myndige*, at aftalen skal være indgået *frivilligt*, samt at aftalen *ikke må stride mod lov og ærbarhed*. I sidstnævnte betingelse må det for så vidt angår ordet "lov" implicit indfortolkes, at der sigtes til de *præceptive bestemmelser* i lovgivningen, altså lovbestemmelser, der ikke kan fraviges, eller i hvert fald ikke kan fraviges til skade for den svage aftalepart.

Derimod kan parterne ved aftale fravige købelovens *deklaratoriske bestemmelser*, hvilket fremgår af købelovens § 1, stk. 1. Fravigelsen kan herefter bestå i, at køberen får en bedre retsstilling end efter købeloven (eksempelvis en garanti). Omvendt kan fravigelsen også medføre, at køberen får en ringere retsstilling end efter købeloven. I sidstnævnte tilfælde vil der således foreligge en ansvarsfraskrivelse.²

Endelig har generalklausulen i aftalelovens § 36 betydning for, hvor langt aftalefriheden skal kunne strækkes, idet domstolene hermed hjemles adgang til at udøve en vis rimelighedszensur. Det antages af *Munk-Hansen*, at den indholdsmæssige begrænsning af aftalefriheden i DL 5-1-2 i dag – efter vedtagelsen af aftalelovens § 36 – har en beskeden, hvis overhovedet nogen, selvstændig betydning.³

3. Ansvarsfraskrivelser

Når en sælger søger at fraskrive sig ansvaret, er der som nævnt tale om, at køberen får en ringere retsstilling, end han ellers ville have haft. Det kendetegnende ved *ansvarsfraskrivelser* er, at sælgeren allerede ved kontraheringen søger at frigøre sig enten helt eller delvist fra det erstatningsansvar, han risikerer at ifalde over for køberen.⁴ Begrebet *ansvar* skal imidlertid ikke forstås i sin obligatorisk retligt snævre betydning som kun omfattende erstatningsansvar. Det er ofte i praksis ikke alene erstatningsansvaret, som sælgeren forsøger at reducere eller helt eliminere, men tillige de øvrige retsvirkninger (køberens øvrige misligholdelsesbeføjelser), som kan risikere at følge af et misligholdt kontraktforhold, herunder eksempelvis ophævelse og forholdsmæssigt afslag.⁵

Beslægtet med ansvarsfraskrivelser er *ansvarsbegrænsninger*, altså klausuler, hvor sælgeren ikke nødvendigvis fraskriver sig hele ansvaret, men i stedet eksempelvis begrænser sit ansvar til et maksimalt beløb. Ligeledes kan sælgeren vælge at begrænse ansvaret til bestemte typer af krav m.v. (sælgeren kan eksempelvis begrænse sit ansvar til ikke at omfatte indirekte tab). Det ses ofte i praksis, at ansvarsfraskrivelsen kombineres med en vis ansvarsbegrænsning i klausulen i kontrakten.⁶ Som illustration til en gyldig beløbsmæssig begrænsning af ansvaret kan nævnes afgørelsen U 2006.87 H (jf. referatet heraf i bilaget).

Udgangspunktet er som nævnt ovenfor i afsnit 2, at der i dansk ret gælder et princip om aftalefrihed, herunder således også friheden til at aftale ansvarsregulering i kontraktforholdet. Øvelsen herefter

² Jf. *Vinding Kruse m.fl.*, Købsretten, s. 165

³ Jf. *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 23

⁴ Jf. *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 7 f.

⁵ Jf. *Bryde Andersen*, Praktisk aftaleret, s. 418 f.

⁶ Jf. *Bryde Andersen*, Praktisk aftaleret, s. 419

er at få afklaret, hvorvidt ansvarsreguleringen i den pågældende kontrakt er gyldig og bindende for parterne. *Lookofsky og Ulfbeck* anfører, at kontraktsklausulen skal underkastes en såkaldt 3-delt prøve,⁷ hvorefter 1. led består i at konstatere, om klausulen kan anses for *vedtaget*. Såfremt klausulen kan anses for vedtaget, er prøvens 2. led herefter *fortolkning* af indholdet af denne klausul. Endelig skal der i 3. led af prøven tages stilling til, hvorvidt klausulen kan anses for at have *gyldighed*. De omtalte 3 led, der bygger på aftalerettens almindelige principper, gennemgås i afsnit 3.1, 3.2 og 3.3.

I det følgende sondres der ikke mellem ansvarsfraskrivelser og ansvarsbegrænsninger. Trods deres principielle væsensforskel anvendes fortrinsvis betegnelsen *ansvarsfraskrivelse*.

3.1. Vedtagelse

Såfremt aftalen mellem parterne er gengivet i en udførlig kontrakt, anses denne for udtømmende. For at sælgeren kan påberåbe sig ansvarsfraskrivelsen, er det en betingelse, at ansvarsfraskrivelsen må kunne anses som vedtaget som et led i aftalen.⁸ Det betyder med andre ord, at ansvarsfraskrivelsen skal være en del af det aftalegrundlag, som parterne er blevet enige om.

Er ansvarsfraskrivelsen ikke opregnet i kontrakten, er udgangspunktet, at den ikke kan anses for vedtaget.⁹ Er den derimod opregnet i kontrakten, er udgangspunktet det modsatte, at ansvarsfraskrivelsen således er vedtaget. Dertil skal dog anføres, at desto mere tyngende og/eller desto mere uventet et vilkår vil være, desto større krav stilles der i forbindelse med vedtagelsen heraf.¹⁰

3.1.1. Standardvilkår

Er situationen den, at ansvarsfraskrivelsen følger af *generelle vilkår (standardvilkår)*, afhænger kravene til vedtagelsen af, om der er tale om såkaldte *adhæsionskontrakter*, hvor betingelserne er ensidigt udarbejdet af (typisk) sælgeren (ansvarsfraskrivelsen vil ofte være en del af dennes salgs- og leveringsbetingelser), eller om der er tale om såkaldte *agreed documents*, hvor der er tale om vilkår, der typisk udspringer af en forhandling mellem parternes modstående interesseorganisationer.

3.1.1.1. Adhæsionskontrakter

I adhæsionskontrakterne, hvor salgs- og leveringsbetingelserne som nævnt vil være udarbejdet ensidigt af sælgeren, afhænger vedtagelsen af, hvorledes ansvarsfraskrivelsen heri er bekendtgjort over for køberen. Det antages, at vilkår, der er henvist til i selve købstilbuddet, og som desuden er *vedlagt* dette, som udgangspunkt må anses for at være en del af det accepterede tilbud og dermed en del af aftalen og således vedtaget mellem parterne.¹¹ Derimod vil det selv i kommercielle forhold ikke være tilstrækkeligt, hvis sælgeren blot henviser til sine salgs- og leveringsbetingelser uden samtidig at vedlægge disse i sit tilbud til køberen.¹²

⁷ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 229

⁸ Jf. *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 116

⁹ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 312

¹⁰ Jf. blandt andet *Lookofsky*, U 1998B.495, s. 496 og *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 313

¹¹ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 231

¹² Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 231

Fremgår salgs- og leveringsbetingelserne, herunder ansvarsfraskrivelsen, på bagsiden af et dokument fra sælgeren (typisk tilbuddet eller ordrebekræftelsen), kræver vedtagelsen heraf en tydelig henvisning hertil fra forsiden. Det er som nævnt ved aftalens indgåelse, at sælgeren muligvis kan fraskrive sig et senere eventuelt ansvar. Dette betyder, at ændringer i aftalen efter dennes indgåelse (eksempelvis når sælgeren fremsender fakturaen for den leverede ydelse), som udgangspunkt ikke får virkning. En afgørelse, der illustrerer, at salgs- og leveringsbetingelser trykt på bagsiden af sælgerens fakturaer ikke kan anses for tilstrækkeligt til, at disse anses for vedtaget mellem parterne,¹³ er eksempelvis U 2004.2012 Ø (jf. referatet heraf i bilaget).

Afgørelsen viser, at der i retspraksis selv i kommercielle handelsforhold stilles ganske strenge krav til, hvornår en ansvarsfraskrivelse kan anses for vedtaget. Afgørelsen er dog ikke er nogen nyskabelse. Blandt flere har eksempelvis *Günther Petersen* belyst kravene til vedtagelse i 1950'erne i sin afhandling, hvori han henviser til flere ældre afgørelser herom.¹⁴

3.1.1.2. Agreed documents

Det forholder sig anderledes ved anvendelse af såkaldte *agreed documents* end ved adhæsionskontrakter. Agreed documents er et udtryk for, at vilkårene er tilvejebragt ved forhandling mellem jævnbyrdige brancheorganisationer, som aftaleparterne herefter kan vælge at gøre brug af i hel eller delvis grad. Inden for entrepriseretten antages visse vilkår i AB 92 (almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomheder) at være standardvilkår, der er så udbredte, at betingelserne for at være et agreed document er til stede i så høj grad, at reguleringen heri anses for gældende selv uden udtrykkelig vedtagelse heraf eller udtrykkelig henvisning hertil.¹⁵ Dette har dog en nær sammenhæng med den udfyldende funktion, som agreed documents kan have, hvorfor der må siges at være en hårfin balance mellem, om parterne stiltiende har vedtaget vilkårene, eller om aftalens vilkår bliver suppleret med vilkårene ved udfyldning.¹⁶

AB 51, der er forgængeren til AB 72, der igen er forgængeren til AB 92, blev udfærdiget den 7. september 1951, og *Günther Petersen* udgav sin afhandling i 1957, hvorfor det af gode grunde er forståeligt, at *Günther Petersen* i 1950'erne forholder sig meget kritisk til, at vedtagelsen af agreed documents, der indeholder ansvarsfraskrivelser, skulle kunne lade sig gøre uden en udtrykkelig tilkendegivelse fra begge parter herom i forbindelse med aftaleindgåelsen.¹⁷ Det kan vel næppe forventes, at *Günther Petersen* skulle have kunnet forudse, at AB 51 og sidenhen de reviderede udgaver heraf ville opnå en udbredelse, der har medført en retstilstand som ovenfor beskrevet.

Inden for den almindelige køberet ses der dog (endnu) ikke aftaledokumenter, der i samme omfang som AB 92 antages at leve op til de krav, der i almindelighed må stilles, for at disse vil kunne opfylde betingelserne til at være et egentligt agreed document, hvor der så vidt muligt er fuldstændig balance mellem begge parter interesser. Det antages i almindelighed ikke, at NL (almindelige leveringsbetingelser for leverancer af maskiner og andet mekanisk, elektrisk og elektronisk udstyr mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige samt inden for disse lande), der i dens nuværende form er

¹³ Jf. blandt andet *Jørgensen*, Kontraktsret, s. 53

¹⁴ Jf. *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 129

¹⁵ Jf. *Bryde Andersen*, Praktisk aftaleret, s. 130, *Lynge Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 85 ff., *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 312 og *Madsen*, Aftalefunktioner, s. 26

¹⁶ Jf. *Lynge Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 85 i note 97

¹⁷ Jf. *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 129

fra 2001, opfylder de nødvendige betingelser for at kunne sidestilles med AB 92. Vedtagelse heraf mellem parterne vil derfor næppe kunne ske på samme lempelige vis som ved AB 92.¹⁸

Lookofsky og Ulfbeck anfører, at NL i visse tilfælde næppe vil fremtræde som et egentligt agreed document, idet vilkårene fremtræder for ubalancerede og urimelige.¹⁹ Der er dog nogenlunde enighed i store dele af retslitteraturen om, at NL må opfattes som et agreed document²⁰ (om end mere ubalanceret end eksempelvis AB 92), men vedtagelsen heraf kræver, at sælgeren klart henviser hertil i kontrakten. Endvidere må det kræves i ikke-kommercielle forhold, at sælgeren foruden henvisningen hertil vedlægger det pågældende agreed document til parternes øvrige aftaledokumenter. Anderledes antages det at gælde i egentlige kommercielle forhold mellem professionelle aktører, der i vid udstrækning er vant til at kontrahere efter for parterne (formodet) velkendte agreed documents. Her er det tilstrækkeligt blot at henviser til, hvilket agreed document, der ønskes anvendt til ansvarsregulering i aftalen.²¹

Det antages, at en henvisning til agreed documents ikke kræver samme grad af klarhed som henvisning til ensidigt tilvebragte standardvilkår.²² Det har derfor betydning, om det agreed document, der påberåbes, må anses for almindelig anvendt inden for den pågældende industri/branche. Til illustration heraf kan eksempelvis nævnes afgørelsen U 1986.654 H (jf. referatet heraf i bilaget).

3.1.2. Kutymers/sædvaner

I forlængelse af ovenstående er det herefter spørgsmålet, om anvendelsen af indarbejdede og anerkendte standardvilkår indeholdende ansvarsfraskrivelse kan medføre, at der kan udvikle sig egentlige kutymers/sædvaner om, at ansvarsfraskrivelse er vedtaget, således at købelovens deklaratoriske bestemmelser om ansvar muligvis kan afskæres.

Der ses i retslitteraturen at være overvejende enighed om, at standardvilkår indeholdende ansvarsfraskrivelse ikke kan anses for vedtaget mellem parterne alene hvilende på kutymers/sædvaner. Minimumskravet herfor må være en henvisning til standardvilkårene, jf. herved også "for så vidt ikke andet er udtrykkeligt aftalt" i købelovens § 1, stk. 1.²³ Dette ses blandt andet illustreret i afgørelsen U 2000.2186 SH (jf. referatet heraf i bilaget).

I forbindelse hermed kan det endvidere diskuteres, om der kan være opstået en kutyme/sædvane om ansvarsfraskrivelse på baggrund af indarbejdede og anerkendte standardvilkår indeholdende ansvarsfraskrivelse, jf. herved købelovens § 1, stk. 1, hvoraf følger, at dennes bestemmelser viger for, hvad der "anses for indeholdt i aftalen eller følger af handelsbrug eller anden sædvane".

Jørgensen har argumenteret for, at standardvilkår kan finde anvendelse hvilende på kutymers/sædvaner, "selv om der ikke i aftalen findes nogen henvisning til disse, hvor det dog er almindeligt bekendt eller vides af den pågældende medkontrahent, at der findes sådanne standardvilkår"

¹⁸ Jf. *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 68

¹⁹ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 233 og s. 234 i småtrykket

²⁰ Jf. blandt andet *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 68 og s. 71

²¹ Jf. *Lynge Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 85

²² Jf. *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 71

²³ Jf. blandt andet *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 129, *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 402 og *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 312

(fremhævet i original).²⁴ Det lader dog til, at han står forholdsvis alene med denne betragtning, i hvert fald i nyere tid.²⁵

I kommercielle *faste samhandelsforhold mellem to parter* antages det dog i *Nørager-Nielsen m.fl.*, at der kan være opstået en sædvane om, at handler mellem disse sker på baggrund af ensidigt tilvebragte standardvilkår fra den ene af parterne, således at det kan lægges til grund, at al handel mellem disse parter (herefter) sker på disse vilkår.²⁶ Det anførte synspunkt kan tiltrædes, idet det efter min opfattelse må antages, at der ikke ses at være det samme behov for tilbageholdenhed med at anerkende en sådan sædvane i et *fast* samhandelsforhold mellem to parter som ved samhandelsforhold, der ikke har en sådan fasthed.

3.2. Fortolkning

Ved fortolkning af et ansvarsvilkår er formålet at udfinde aftalens retsvirkninger, hvor parterne ikke er enige herom.²⁷

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.1 vil kravene til vedtagelse af ansvarfraskrivelse være tilsvarende større, jo mere tyngende og/eller jo mere uventet et vilkår vil være. Det samme gør sig gældende for fortolkningen af ansvarfraskrivelsen. Jo mere vilkåret i aftalen indskrænker ansvaret i forhold til, hvad der vil kunne udledes af almindelige regler, desto større krav stilles der til vilkårets *klarhed*, førend det kan anses for at være bindende for parterne.²⁸

Er ansvarfraskrivelsen uklar og tvetydig, må der som ved de øvrige vilkår i kontrakten ske en fortolkning heraf. Denne fortolkning foregår i overensstemmelse med de almindelige regler om aftalers fortolkning. Navnlig uklarhedsreglen/koncipistreglen, der i nyere tid har fået særlig aktualitet ved standardvilkår,²⁹ finder anvendelse i forbindelse med fortolkning af ansvarfraskrivelse. Der er udbredt enighed i retslitteraturen om, at standardvilkår indeholdende ansvarfraskrivelse skal fortolkes indskrænkende.³⁰ Her fortolkes vilkårene indskrænkende, altså mod koncipisten af aftalen. Dette ses illustreret i den klassiske afgørelse, der er henvist til i store dele af retslitteraturen inden for dette område, U 1929.707 H (jf. referatet heraf i bilaget).

Ifølge *Gomard* konstaterer denne blandt flere afgørelser endvidere, at ansvarfraskrivelse, hvormed koncipisten ønsker at fravige dansk rets udgangspunkt om, at arbejdsgiveren hæfter for medarbejderens culpa, jf. DL 3-19-2, ofte fortolkes indskrænkende, medmindre det udtrykkeligt fremgår, at klausulen ikke blot angår hændelig skade, men også skade forvoldt ved culpøst forhold.³¹ I modsat fald vil ansvarfraskrivelsen fortolkes til alene at omfatte hændelig skade.

²⁴ Jf. *Jørgensen*, Kontraktsret, s. 53

²⁵ Jf. eksempelvis *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 312

²⁶ Jf. *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 69

²⁷ Jf. *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 24

²⁸ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 313

²⁹ Jf. *Lyng Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 404 f.

³⁰ Jf. blandt andet *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 131 og *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 404 f.

³¹ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 313

Ansvarsfraskrivelse vil normalt ikke kunne fortolkes til at omfatte fejl og mangler, der beror på den ansvarliges svig, forsæt eller grove uagtsomhed.³² Når det kommer hertil vil det ofte være en skønsmæssig beslutning fra retsordenens side, om der anvendes en fortolkningsbegrundelse eller en ugyldighedsbegrundelse.³³ Der ses i retspraksis ej heller at have været næret megen sympati for koncipister, der med ansvarsfraskrivelsen ønsker at fraskrive sig ansvaret for grov uagtsomhed og forsæt. Dette ses illustreret blandt andet i afgørelsen, U 1986.938 SH (jf. referatet heraf i bilaget), hvor der foretages en indskrænkende fortolkning af ansvarsfraskrivelsen i kontraktgrundlaget.

Samme indskrænkende fortolkning gør sig ikke gældende, når der er tale om ansvarsfraskrivelse, der fremgår af et agreed document, der er vedtaget mellem parterne. Dette ses illustreret blandt andet i afgørelsen U 2005.2438 H (jf. referatet heraf i bilaget). Højesteret har med sidstnævnte afgørelse fastslået, at det *alene er forsæt*, som – forudsat NSAB er vedtaget mellem parterne – afskærer speditører fra at påberåbe sig ansvarsbegrænsningen i NSAB. Højesteret begrundede resultatet med, at NSAB regnes for at være et egentligt agreed document (altså hvor parternes gennemsnitlige interesser på forhånd principielt allerede er afvejet over for hinanden). I en ganske tilsvarende afgørelse, U 2006.632 H (ej vedlagt), lagde Højesteret i præmisserne endvidere vægt på, at der forelå forsikringsmulighed for ladningsejeren.

3.3. Gyldighed

Er ansvarsfraskrivelsen et resultat af parternes individuelle forhandlinger, og aftalen kan herved bestå af *individuelle vilkår*, har det formodningen for sig, at begge parter har afvejet de risici, der måtte være forbundet hermed. Kan formodningen for denne afvejning af risici ikke afkræftes, antages ansvarsfraskrivelsen i almindelighed at være gyldig.³⁴

Tilsvarende gør sig gældende for så vidt angår et vedtaget standardvilkår om ansvarsfraskrivelse. Et sådant er som udgangspunkt også gyldigt, jf. f.eks. U 2006.87 H (afgørelsen er omtalt ovenfor i afsnit 3). Således er udgangspunktet, at en sådan ansvarsfraskrivelse er bindende på samme vis som de øvrige vilkår i aftalen. Grænsedragningen mellem fortolkning og ugyldighed er imidlertid som antydnet i afsnit 3.2 sjældent skarp. Dette kommer ofte til udtryk, når man læser præmisserne i domstolens afgørelser i sager om standardvilkår indeholdende ansvarsfraskrivelse.

Som anført i afsnit 3.2 vil ansvarsfraskrivelse normalt ikke kunne fortolkes til at omfatte fejl og mangler, der beror på den ansvarliges forsæt eller grove uagtsomhed. Oftest vil det være urimeligt at gøre en sådan ansvarsfraskrivelse gældende. Til illustration af, hvor den ene af aftaleparterne handler groft uagtsomt, og hvor den nævnte grænsedragning mellem fortolkning og ugyldighed ikke synes skarp, kan nævnes en forholdsvis ny højesteretsafgørelse, U 2010.3113 H (jf. referatet heraf i bilaget). *Gomard* anfører hertil, at det formentlig næppe kan udelukkes, at en kontraktspart gyldigt kan fraskrive sig eller begrænse ansvaret for grove fejl, som dennes medarbejdere måtte begå, men at kontraktens henholdsvis fejlens karakter vil være afgørende (jf. referatet af U 2010.3113 H i bilaget, hvor Højesteret ikke fandt, at ansvaret for en "*central aftalemæssig forpligtelse*" kunne fraskrives).³⁵

³² Jf. blandt andet *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse, s. 43 ff., *Jørgensen*, Kontraktret, s. 49, *Lynge Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 378 og *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 405

³³ Jf. *Lynge Andersen og Madsen*, Aftaler og mellemmand, s. 378 og *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 316

³⁴ Jf. *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 401

³⁵ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 316

3.3.1. Aftalelovens § 36

Standardvilkår, der begrænser den ene parts ansvar i så høj grad, at de berøver medkontrahenten den nødvendige og rimelige retsbeskyttelse i den konkrete misligholdelsessituation, er som udgangspunkt ikke gyldige, jf. aftalelovens § 36.³⁶

Det primære formål med aftalelovens § 36, der indførtes med virkning fra den 1. juli 1975 og senest revideret med virkning fra den 1. januar 1995, var at beskytte "forbrugere eller andre, som er genstand for økonomisk udnyttelse".³⁷ Tanken med bestemmelsen har som sådan ikke været at regulere og censurere erhvervslivets kontrakter i vidt omfang. Det antages således også, at domstolene – til trods for at de åbenlyst med aftalelovens § 36 er hjemlet adgang til kontraktretlig censur – stadig snarere vil gøre brug af de mere traditionelle metoder ved at vælge at sætte "vedtagelsestærsklen" tilstrækkelig højt eller ved en tilpas indskrænkende fortolkning af ansvarsfraskrivelsen end gøre brug af aftalelovens § 36.³⁸ Det antages endvidere, at aftalelovens § 36 fortsat har et betydeligt overlap med læren om bristede forudsætninger, der stadig anvendes i retspraksis.³⁹

Trods ovenstående ses aftalelovens § 36 i nogle tilfælde også anvendt i erhvervsforhold, særligt hvor den ene af aftaleparterne må siges at være i så underlegen en position, at denne reelt ikke har mulighed for at påvirke den overlegne medkontrahents ensidigt tilvejebragte standardvilkår i en adhæsionskontrakt. Til illustration heraf kan eksempelvis nævnes afgørelsen, hvori en konventionalbod tilsidesattes som værende urimelig, U 1979.931 Ø (jf. referatet heraf i bilaget).

Jo mindre ensidigt tilvejebragte standardvilkårene er, desto mindre er domstolene tilbøjelige til at give medhold i parterens påstande om ugyldighed i medfør af aftalelovens § 36. I afgørelsen, U 2006.632 H (ej vedlagt), påberåbte ladningsejeren sig vilkåret i § 5 i NSAB 2000 (svarende til den tidligere § 4 i NSAB 85, jf. U 2005.2438 H ovenfor i afsnit 3.2) tilsidesat som ugyldigt og urimeligt i medfør af aftalelovens § 36, hvilket Højesteret ikke gav ladningsejeren medhold i, blandt andet med den begrundelse, at der med NSAB, der var vedtaget mellem parterne, var tale om et egentligt agreed document, således begge parter interesset ved aftaleindgåelsen allerede måtte anses for afvejet over for hinanden.

4. Mangelsfrihedsklausuler

Til forskel fra ansvarsfrihedsklausuler, der angår fraskrivelse af medkontrahentens *ansvar*, findes mangelsfrihedsklausuler, der angår, hvornår genstanden, hvorom der er kontraheret, kan anses for at lide af *mangler* eller ej.

Karakteristisk for mangelsfrihedsklausulerne er, at disse ofte er generelt formuleret, uden at sælgeren på forhånd har angivet bestemte egenskaber eller defekter ved kontraktens genstand.

4.1. Generelle forbehold

Mangelsfrihedsklausulerne er ofte formuleret på følgende vis: "*som beset*", "*som besigtiget*", "*som den er og forefindes*", "*som forevist*", "*som påvist*", "*tel quel*", "*as is*" og andre lignende formuleringer.

³⁶ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 235 f.

³⁷ Jf. *Jørgensen*, U 1974B.365, s. 365 (Artiklen er en del af den debat, der lå forud for vedtagelsen af aftalelovens § 36)

³⁸ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 236 f.

³⁹ Jf. *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 406

ringer om sælgerens generelle forbehold. Der er udbredt enighed i retslitteraturen om, at *sådanne generelle forbehold ikke vil fratage køberen dennes mangelsbeføjelser i anledning af enhver mangel*. Imidlertid lader det til, at beskrivelsen af denne retsstilling lader sig dele i *to retninger*: i *den ene retning*, hvor vilkåret antages at have en betydning, om end snæver, og i *den anden retning*, hvor vilkåret ikke antages at have nogen betydning.

Ussing anfører blandt andet, at det forbehold, der må siges implicit at være i en mangelsfrihedsklausul, må antages at være gyldigt, medmindre sælgeren handler uhæderligt. Endvidere anfører *Ussing*, at forbeholdet ingen virkning vil have, såfremt salgsgenstanden ikke svarer til den betegnelse, hvorunder den er solgt eller savner særskilt garanterede egenskaber.⁴⁰

Gomard anfører i omtrent samme retning, at mangelsfrihedsklausuler, hvis de tages på ordene, afskærer ethvert mangelskrav, som medkontrahenten (køberen) under normale omstændigheder ellers måtte have. Det anføres imidlertid, at rækkevidden af klausulerne indskrænkes væsentligt af vedtagelseskravene, af fortolkningsregler og endelig af ugyldighedsregler. Herefter anføres det, at forbeholdet kan have sin berettigelse, idet også brugte, defekte og gamle ting skal kunne sælges. Dog kan intet forbehold ophæve virkningen af svig eller uhæderlighed fra sælgerens side. *Gomard* sonderer endvidere mellem *fundamentale fejl* (meget væsentlige fejl) og *væsentlige fejl*, hvor det konkluderes, at fundamentale fejl ved den kontraherede genstand ofte må anses som en mangel uanset et generelt forbehold i en mangelsfrihedsklausul, hvorimod risikoen for skjulte, væsentlige mangler på løsøre købets område ved hjælp af mangelsfrihedsklausulen i et vist omfang antages at blive lagt over på køberen.⁴¹

I den anden retning antager *Bryde Andersen og Lookofsky*, at en mangelsfrihedsklausul ikke som udgangspunkt kan forstås som en aftale om, at sælgeren er fri for ansvar. Mangelsfrihedsklausulen skal alene opfattes som en konstatering af, at køberen rent faktisk har besigtiget den kontraherede genstand. Undlader køberen derimod at følge en klar opfordring fra sælgeren til en undersøgelse af salgsgenstanden, vil undladelsen heraf medføre, at risikoen for mangler, som køberen kunne have konstateret ved en sådan besigtigelse, overføres til køberen,⁴² jf. herom i mit speciale.⁴³ *Bryde Andersen og Lookofsky* konstaterer i forbindelse hermed, at det ikke er risikoen for enhver defekt, som overføres til køberen i anledning af sælgerens opfordring til besigtigelse (eller besigtigelse på køberens eget initiativ), men alene de defekter, som køberen med det blotte øje kunne konstatere, og som ikke kræver særlig sagkundskab for at opdage (synlige mangler).⁴⁴ Det kan ikke kræves af en køber, at denne antager særlig sagkyndig assistance, selv om sælgeren opfordrer køberen hertil, jf. nærmere herom i mit speciale.⁴⁵

4.1.1. Køberens kendskab til defekter

Som nævnt ovenfor i afsnit 4.1 skal også brugte eller defekte genstande kunne være genstand for almindelig handel. Dette betyder, at de *defekter, som køberen er bekendt med* eller burde være bekendt med, ikke kan give anledning til mangelsbeføjelser for køberen. Til illustration hertil kan eksempelvis nævnes afgørelsen U 1954.914 SH (jf. referatet heraf i bilaget).

⁴⁰ Jf. *Ussing*, Køb, s. 143

⁴¹ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 195 ved note 107 og s. 224 f.

⁴² Jf. *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 415

⁴³ Jf. *Tougaard Kristensen*, Speciale, afsnit 4.3 og 6.3.4

⁴⁴ Jf. *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 416

⁴⁵ Jf. *Tougaard Kristensen*, Speciale, afsnit 6.3.4

Det må således forudsætningsvis kunne antages, at der ved annonceringen af salgsgenstanden og i forbindelse med kontraheringen vil være nogle momenter, som bevirker, at køberen må se sig for, således at synlige defekter herefter ikke vil kunne påberåbes som mangler, jf. nærmere om at se sig for i mit speciale.⁴⁶

Gomard anfører, at den netop gennemgæede afgørelse kan tages til indtægt for, at "en klausul, der indeholdt en vis konkretisering, derimod [er] godtaget" (i modsætning til generelle klausuler i almindelighed).⁴⁷ Det er efter min opfattelse forkert antaget, at klausulen ("således som skibet nu er og forefindes") i afgørelsen kan anses for at være konkretiseret, men at årsagen til resultatet snarere bestod i en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder ved handlen beroende på den bedømmelse, som retten foretog, herunder hvad sagsøgeren burde have været blevet bekendt med, da han undersøgte skibet, jf. domsreferatet i bilaget. Dette sammenholdt med det generelle forbehold, som sælgeren havde taget, må efter min opfattelse snarere være forklaringen på afgørelsens resultat.

Til trods for at det fremgår af forarbejderne til købeloven, at dennes regler om mangler ved salgsgenstanden ikke skal finde anvendelse, "naar Genstanden er solgt med et saadant Forbehold, at Køberen skal nøjes med den »hvad enten den er bedre eller dårligere«, »som den er eller forefindes« o.l.",⁴⁸ så har dette liberalistiske udgangspunkt altså ikke konsekvent medført udelukkelse af købelovens regler i den senere retspraksis; i hvert fald ikke i nyere tid. Retsordenen må siges at have afvejet fra forarbejderne i ikke ubetydelig grad. I modsætning til gyldigt aftalte konkrete/specificerede forbehold,⁴⁹ må det herefter konstateres, at generelle forbehold i almindelighed formentlig kun tillægges begrænset betydning.⁵⁰

4.1.2. Sælgerens kendskab til defekter

Er situationen derimod den omvendte, at *sælgeren har kendskab til defekter ved salgsgenstanden* og dermed handler i ond tro, og køberen ikke – selv under hensyn til prisen på salgsgenstanden – kan eller burde kunne antages at have haft samme kendskab, vil følgen være, at mangelsfrihedsklausulen tilsidesættes.⁵¹ I så fald tilsidesætter sælgeren sin loyale oplysningspligt.⁵² Som illustration hertil kan eksempelvis nævnes afgørelsen U 1971.392 Ø (jf. referatet heraf i bilaget).

4.2. Konkrete forbehold

Konkretisering af forbehold medfører imidlertid, at forbeholdet som udgangspunkt har retsvirkning efter dets ordlyd, og et sådant forbehold vil således som udgangspunkt være en bindende del af parternes aftale, jf. købelovens § 1, stk. 1.⁵³ Dette under forudsætning af, at forbeholdet ikke strider mod aftalelovens § 36. Herefter vil det være op til køberen af salgsgenstanden at undersøge eller lade denne undersøge.^{54 55}

⁴⁶ Jf. *Tougaard Kristensen*, Speciale, afsnit 4.3 (samt referatet af U 1968.194 Ø i bilag 1 i mit speciale)

⁴⁷ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 307 i småtrykket

⁴⁸ Jf. Rigsdagstidende 1904-1905, Tillæg A, spalte 3454

⁴⁹ Jf. blandt andet *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 196 og *Vinding Kruse m.fl.*, Købsretten, s. 166

⁵⁰ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 86

⁵¹ Jf. *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 87, *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 308 og *Hedegaard Kristensen m.fl.*, Dansk og international køberet, s. 115

⁵² Jf. nærmere om sælgerens oplysningspligt i *Tougaard Kristensen*, Speciale.

⁵³ Jf. blandt andet *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 85 f.

⁵⁴ Jf. *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 123 f.

5. Særligt om forbrugerkøb

Til forskel fra hvad der netop er anført om "som beset" og lignende mangelsfrihedsklausuler i ikke-forbrugerkøb, hvor generelle forbehold som udgangspunkt må tillægges *begrænset betydning*, gælder det anderledes i forbrugerkøb, at generelle forbehold som udgangspunkt *ingen betydning* skal tillægges. Det følger af den beskyttelsespræceptive bestemmelse i købelovens § 77, stk. 1, at en sælger er afskåret fra at tage sådanne generelle forbehold i forbrugerkøb, "såsom at salgsgenstanden er solgt, som den er og forefindes".

Idet mangelsfrihedsklausulen ikke kan gøres gældende over for forbrugeren, jf. købelovens § 77, stk. 1, vil retsvirkningen af en sådan i et køb mellem en sælger og en forbruger være tilsidesættelse af det generelle forbehold. Herom er der udbredt enighed i retslitteraturen.⁵⁶ Dog antages det i *Vinding Kruse m.fl.*, at kravene, som forbrugeren kan stille til salgsgenstanden, nedsættes, såfremt sælgeren har solgt denne med et generelt forbehold ("som beset" eller tilsvarende).⁵⁷ Sidstnævnte synspunkt anføres dog uden nærmere begrundelse eller uddybning.

Der er i retslitteraturen tilsvarende udbredt enighed om, at købelovens § 77 ikke er til hinder for, at en sælger i et forbrugerkøb kan tage et *konkret forbehold* ved salgsgenstandens egenskaber.⁵⁸ Dette følger af købelovens § 76, stk. 1, nr. 4, hvorefter det i vidt omfang må anerkendes, at parterne kan indgå aftale om, at nogle specificerede egenskaber eller mangel på egenskaber ved varen ikke skal betragtes som en mangel.⁵⁹ Det konkrete forbehold kan dog kun gøres gældende, i det omfang forbeholdet ikke kommer i konflikt med de beskyttelsespræceptive bestemmelser i købelovens § 76, stk. 1, nr. 1-3.⁶⁰

Som et eksempel på et konkret forbehold kan tænkes en brugtogsforhandler, der positivt ved, at den pågældende bil, som han er i færd med at sælge til en forbruger, har kørt mange kilometer, og at motoren er ved at være temmelig slidt. *Kristoffersen* antager, at brugtogsforhandleren formentlig gyldigt vil kunne aftale med forbrugeren, at der ikke kan klages over dette ved at tage et forbehold herom. Har brugtogsforhandleren derimod en positiv viden om, at der kun er få tusinde kilometer tilbage i motoren, skal han – for ikke at handle i ond tro – oplyse forbrugeren herom.⁶¹ I modsat fald er bilen mangelfuld, og retsvirkningen heraf er, at brugtogsforhandleren vil hæfte herfor.⁶² Såfremt en brugtogsforhandler angiver i slutsedlen, at det ikke vides, hvornår tandremmen på en bil sidst er skiftet, vil dette have virkning som et gyldigt forbehold, hvorefter forbrugeren som udgangspunkt ikke kan påberåbe sig forholdet som værende mangelfuldt. Som eksempel herpå kan nævnes Forbrugerklagenævnets afgørelse af 24. maj 2006 (Sagsnummer 2005-521/7-791),⁶³ hvor tandremmen sprang 3 dage efter forbrugeren havde fået leveret bilen fra forhandleren. Forbrugerklagenævnet fandt, at bilen ikke led af en mangel.

⁵⁵ Jf. nærmere om køberens undersøgelsespligt i *Tougaard Kristensen*, Speciale.

⁵⁶ Jf. blandt andet *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 126, *Gomard*, Obligationsret, 2. del, s. 307 og s. 309, *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 225, *Hedegaard Kristensen m.fl.*, Dansk og international køberet, s. 216, *Kristoffersen*, Forbrugerkøb, s. 51, *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 269 og *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 1281

⁵⁷ Jf. *Vinding Kruse m.fl.*, Købsretten, s. 166

⁵⁸ Jf. blandt andet *Hedegaard Kristensen m.fl.*, Dansk og international køberet, s. 217, *Kristoffersen*, Forbrugerkøb, s. 53, *Lookofsky og Ulfbeck*, Køb, s. 269 og *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 1280 ff.

⁵⁹ Jf. *Bet. nr. 1403/2001*, s. 52

⁶⁰ Jf. blandt andet *Kristoffersen*, Forbrugerkøb, s. 53 og *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 1282

⁶¹ Jf. blandt andet *Kristoffersen*, Forbrugerkøb, s. 53 og *Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer, s. 1282

⁶² Eksemplet er i sin helhed lånt fra *Kristoffersen*, Forbrugerkøb, s. 53

⁶³ Jf. Forbrugerklagenævnets afgørelse, som kan ses på følgende hjemmeside:

<http://www.forbrug.dk/Afgoerelser/motorkoeretoer/tandrem3dage>

Konkrete forbehold er således som udgangspunkt ingen hindring i forbruger køb, ligesom parterne kan aftale, hvilke egenskaber salgsgenstanden skal opfylde. Herunder kan parterne fravige købelovens § 75 a, stk. 1, ved at aftale, at det pågældende køb ikke skal udfyldes med denne bestemmelse, men i stedet konkret aftale noget andet. Eksempelvis kan det gyldigt aftales, at forbrugeren ikke modtager en dansk brugermanual men i stedet en engelsk til salgsgenstanden. Til illustration heraf kan eksempelvis nævnes Forbrugerklagenævnets afgørelse af 31. december 2003 (Sagsnummer 2003-4021/7-98),⁶⁴ hvor en klager ikke fik medhold i, at det kamera, han via internettet havde bestilt, var mangelfuldt, eftersom det tydeligt fremgik af bestillingsfaciliteten på den pågældende hjemmeside, hvor forbrugeren havde købt kameraet, at der ikke medfulgte en dansk – men derimod en engelsk – manual.

6. Særligt om ejendomskøb

Som i andre former for køb foreligger muligheden ligeledes i ejendomskøb for at indsætte et gyldigt konkret forbehold. Dette forbehold har i lighed med et tilsvarende forbehold i eksempelvis løsøre-køb som udgangspunkt retsvirkning efter sit indhold, jf. herom ovenfor i afsnit 4.2.

Som det redegøres for i mit speciale,⁶⁵ er det for manges vedkommende sædvanligvis en ganske uoverskuelig opgave at skulle undersøge en fast ejendom. Således kunne det hævdes, at "som beset"-klausulen eller tilsvarende generelle forbehold forekommer desto mere urimelig for en ejendomskøber, til trods for at det netop i ejendomskøb er dér, hvor den ofte er forsøgt og forsøges anvendt i mere eller mindre standardpræget afskygning i købsaftaler om fast ejendom.

I modsætning til dele af retslitteraturens tilkendegivelser omkring, hvad retstilstanden må antages at være for så vidt angår generelle forbehold i almindelige løsørekøb,⁶⁶ er der udpræget *enighed om, at generelle forbehold i ejendomskøb ikke antages at kunne tillægges nogen særlig vægt*,⁶⁷ hvilket endvidere understøttes af en omfattende retspraksis.⁶⁸

Spleth anførte allerede i 1955 i sin artikel, at mangelsfrihedsklausuler med generelle forbehold i ejendomskøb ikke har nogen retsvirkning for så vidt angår *skjulte mangler*, blot fordi "og som af køberen beset" eller tilsvarende tilføjes et generelt forbehold. I øvrigt anfører *Spleth*, at forbeholdene i disse mangelsfrihedsklausuler i det hele taget er så uklare og udslidte, at der næppe bør tillægges dem betydning.⁶⁹ *Munk-Hansen* mener dog ikke, at der er holdepunkter for at fastslå, at der noget sted i retspraksis er sket tilsidesættelse af generelle forbehold med den begrundelse, at disse måtte anses for at være udslidte.⁷⁰

Som et kuriosum kan det hævdes, at en mangel i princippet altid vil være skjult, idet der ellers ikke vil være tale om nogen mangel. Med begrebet *skjulte mangler*, må således forstås mangler, som

⁶⁴ Jf. Forbrugerklagenævnets afgørelse (der er gengivet i resumé og kommenteret i *Kristoffersen*, Forbruger køb, s. 82), som kan ses på følgende hjemmeside: <http://www.forbrug.dk/Afgoerelser/foto-ure-optik-og-smykker/manglendebrugsany>

⁶⁵ Jf. *Tougaard Kristensen*, Speciale, afsnit 6.3.2 og 6.3.4

⁶⁶ Jf. ovenfor om *Ussing* og *Gomard* i afsnit 4.1

⁶⁷ Jf. blandt andet *Vinding Kruse*, Ejendomskøb, s. 179, *Edlund*, Handel med fast ejendom, s. 179, *Rosenmeier*, Mangler ved fast ejendom, s. 307 og *Bryde Andersen og Lookofsky*, Obligationsret I, s. 73

⁶⁸ Jf. *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 124

⁶⁹ Jf. *Spleth*, U 1955B.61, s. 64

⁷⁰ Jf. *Munk-Hansen*, Ansvarsregulering, s. 141

ikke kan konstateres med det blotte øje, eller som kræver særlig sagkundskab, eller som kræver nærmere undersøgelser, der ikke med rette kan forventes af køberen for så vidt angår det pågældende forhold.

Gomard anfører dog, at eksistensen af det generelle forbehold i en handel med fast ejendom må forstås som en gengivelse af, hvad der følger af almindelige regler, således at køberen må være forberedt på, at ejendommen, som køberen har købt, kan have nogle særegenheder og ejendommeligheder, der – i forhold til et perfekt hus – vil kunne betegnes som fejl, men ikke uden videre vil kunne anses for at være mangler i en køberetlig forstand.⁷¹ Derudover anføres det, at et generelt forbehold *kan* have betydning som en advarsel til køberen om, at sælgeren ikke hæfter for enhver svagheit eller sægenhed ved ejendommen,⁷² *Gomard* anfører endvidere, at et generelt forbehold kan gøres virkningsfuldt, ved at sælgeren vælger en individuel formulering, der eksempelvis fremhæver et generelt forbeholds betydning for den aftalte, lave pris.⁷³

Sammenfattende anfører *Gomard*, at retsstillingen for ejendoms køb ikke i sin helhed er meget forskellig fra, hvad der gælder i forbrugerkøb,⁷⁴ hvor et generelt forbehold ej heller kan gøres gældende over for en forbruger grundet bestemmelsen i købelovens § 77, jf. herom ovenfor i afsnit 5.

6.1. Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v.

I bolighandler gælder der særlige regler om ansvarsregulering. Det følger af kapitel 1 i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v., at der er tale om en lovbundet løsning, som parterne kan vælge til eller vælge fra i forbindelse med salg af en bolig (jf. nærmere om fremgangsmåden ved bolighandler efter ordningen i den omtalte lov i mit speciale).⁷⁵ Parterne kan imidlertid ikke frit vælge en anden løsning.⁷⁶

Med virkning fra den 1. juli 2000 trådte § 21 a i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v. i kraft, jf. ændringslovens § 4.⁷⁷ Bestemmelsen afskærer boligsælgerens mulighed for at blive fritaget for den nævnte mangelshæftelse ved i stedet i købsaftalen at have indsat et generelt forbehold herom, hvis boligen kunne have været handlet efter fremgangsmåden i lovens § 2.⁷⁸ Dermed omfatter lovens § 21 a de generelle forbehold, hvor sælgeren har haft muligheden for at opnå sælgerbeskyttelse efter lovens kapitel 1, men ikke har gjort brug heraf. Resultatet af sælgerens indsættelse af sådanne forbehold er herefter ugyldighedsvirkning eller bortfortolkning. Dette må efter min opfattelse anses for blot at være en kodificering af, hvad der allerede i forvejen har været retsvirkningen af generelle forbehold i handler med fast ejendom,⁷⁹ jf. ovenfor i afsnit 6.

⁷¹ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 195

⁷² Jf. *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 225

⁷³ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 196

⁷⁴ Jf. *Gomard*, Obligationsret, 1. del, s. 195 i note 107

⁷⁵ Jf. *Tougaard Kristensen*, Speciale, afsnit 6.1

⁷⁶ Jf. *Munk-Hansen*, Fast ejendom, s. 430

⁷⁷ Jf. Lov nr. 437 om ændring af lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v.

⁷⁸ Ordlyden af § 21 a i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v. er:

"Ved købsaftaler, hvor reglerne i kapitel 1 finder anvendelse, jf. § 1, kan bestemmelser i aftalen om, at køberen ikke kan påberåbe sig fysiske mangler ved ejendommen, og andre almindelige forbehold ikke gøres gældende over for køberen, i det omfang sælgeren kunne have opnået den samme retsvirkning ved at følge den i § 2 nævnte fremgangsmåde."

⁷⁹ Jf. tilsvarende *Rosenmeier*, Mangler ved fast ejendom, s. 313

Formålet med indsættelsen af den nævnte bestemmelse var, at boligsælgeren ikke skulle kunne "slippe lettere",⁸⁰ men må følge fremgangsmåden, som er beskrevet ovenfor, såfremt han ønsker den beskyttelse, der følger af lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v. Bestemmelsen er dog ikke til hinder for, at der mellem parterne aftales *konkrete forbehold* for mangler.⁸¹ Det er i den forbindelse dog forudsat, at en konkretisering til bestemte bygningsdele ikke er tilstrækkelig, men at defektens karakter endvidere må konkretiseres. Retstilstanden må opfattes som værende i overensstemmelse med, hvad der i øvrigt er gældende i sædvanlig handel med fast ejendom uden for ordningen i § 2 i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v., jf. ovenfor i afsnit 6.

Det primære sigte med lovens § 21 a har været at imødekomme de tilfælde, hvor generelle forbehold i bolighandler oftest har fundet anvendelse, hvilket traditionelt har været ved salg fra døds- og konkursboer.⁸² Tidligere anerkendtes sådanne generelle forbehold i videre omfang for så vidt angår disse sælgere.⁸³ Lovens § 21 a har imidlertid medført, at sådanne forbehold ikke længere er gyldige, såfremt salget af ejendommen kunne have været sket efter fremgangsmåden i lovens § 2.⁸⁴ *Träff* antager imidlertid, at døds- og konkursboers formodede fortsatte anvendelse af generelle forbehold i bolighandler må kunne anvendes parallelt med lovens ordning, idet sådanne fortsat vil kunne få betydning udenfor lovens anvendelsesområde, eksempelvis ved ulovlige bygningsindretninger.⁸⁵

7. Konklusion

På baggrund af ovenstående behandling må det kunne konkluderes, at aftalefriheden – trods udgangspunktet i dansk ret – har sine begrænsninger. Nogle af disse begrænsninger er direkte lovregulerede, mens andre af disse beror på almindelige rimelighedsbetragtninger. Eksempelvis er forbrugere særligt beskyttelsesværdige subjekter, hvilket ses med de præceptive bestemmelser, der findes i købelovens forbrugerafsnit.

For så vidt angår ansvarsfraskrivelser/ansvarsbegrænsninger, er det klare udgangspunkt, at det er muligt for parterne at kontrahere på sådanne vilkår. For så vidt angår standardvilkår, afhænger vedtagelsen af disse af, om de er ensidigt tilvejebragte (adhæsionsvilkår), eller om de beror på de såkaldte *agreed documents*, hvor begge parters interesser formodes at være tilgodeset i samme omfang. Det må konkluderes, at kravene til vedtagelse af adhæsionsvilkår er strengere end kravene til vedtagelse af *agreed documents*. Der er dog forskel på de enkelte *agreed documents*, men kravene til klarhed er ikke desto mindre mere lempelige end ved vedtagelse af adhæsionsvilkår.

Selve fortolkningen af klausuler om ansvarsfraskrivelser/ansvarsbegrænsninger foregår i overensstemmelse med den almindelige aftaleretlige fortolkningslære. Særligt for så vidt angår ensidigt tilvejebragte standardvilkår (adhæsionsvilkår) finder uklarhedsreglen/koncipistreglen, hvor fortolkningen sker mod forfatteren af vilkårene, anvendelse. Endvidere må det konstateres, at der eksiste-

⁸⁰ Jf. Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, s. 4162

⁸¹ Jf. *Rosenmeier*, Mangler ved fast ejendom, s. 313, Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, s. 4156 og s. 4162 samt *Edlund*, Handel med fast ejendom, s. 183 f.

⁸² Jf. Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, s. 4156

⁸³ Jf. Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, s. 4156

⁸⁴ Jf. *Rosenmeier*, Mangler ved fast ejendom, s. 313

⁸⁵ Jf. *Träff*, Køb og salg af fast ejendom, s. 253 f. og tilnærmelsesvis Karnovs note 104 til § 21 a i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom m.v.

rer et grænseområde mellem, om et vilkår vil blive bortfortolket, eller om det snarere bortfalder som en følge af ugyldighed.

For så vidt angår mangelsfrihedsklausuler, altså klausuler, der regulerer, hvorvidt medkontrahenten kan påberåbe sig, om den kontraherede genstand er mangelfuld eller ej, er henholdsvis klausuler indeholdende generelle forbehold og klausuler indeholdende konkrete forbehold behandlet. Omkring betydningen af de generelle forbehold er der divergerende meninger i retslitteraturen at spore, når det kommer til almindelige løsørekøb. Der er på den ene side forfattere, der som udgangspunkt frakender disse enhver betydning, mens der på den anden side er forfattere, der opfatter dem som værende gyldige. De sidstnævnte forfattere er dog enige om, at virkningen heraf indskrænkes, omend i forskelligt omfang. Afgørende er imidlertid, om én af parterne på forhånd har kendskab til, om den kontraherede genstand lider af en defekt eller ej. Der er dog enighed om, at konkrete forbehold har virkning efter deres ordlyd, forudsat at forbeholdet ikke er i strid med aftalelovens § 36.

Forbrugere er som beskyttelsesværdige subjekter udelukket fra de eventuelle skuffelser, som en generel mangelsfrihedsklausul måtte medføre, idet det følger af købelovens § 77, stk. 1, at en sådan klausul ingen virkning har i forbrugerkøb. I overensstemmelse med, hvad der gælder i almindelige løsørekøb, kan det derimod gyldigt aftales, at et konkret forbehold skal have virkning også i et forbrugerkøb.

For så vidt angår ejendomskøb må det konkluderes, at forbehold i sådanne handler i vidt omfang kan sidestilles med, hvad der gælder i forbrugerkøb. Således er det klare udgangspunkt, at generelle forbehold sjældent vil blive tillagt nogen betydning, mens konkrete forbehold tillægges betydning i samme omfang som i øvrige køb.

8. Litteraturliste

Bøger

Andersen, Lennart Lynge og Palle Bo Madsen: Aftaler og mellemmand, 5. udgave, 2006.
(*Lynge Andersen og Madsen, Aftaler og mellemmand*)

Andersen, Mads Bryde: Grundlæggende aftaleret, 3. udgave, 2008.
(*Bryde Andersen, Grundlæggende aftaleret*)

Andersen, Mads Bryde: Praktisk aftaleret, 3. udgave, 2009.
(*Bryde Andersen, Praktisk aftaleret*)

Andersen, Mads Bryde og Joseph Lookofsky: Lærebog i obligationsret I, 3. udgave, 2010.
(*Bryde Andersen og Lookofsky, Obligationsret I*)

Edlund, Hans Henrik: Handel med fast ejendom, 1. udgave, 1998.
(*Edlund, Handel med fast ejendom*)

Gomard, Bernhard: Obligationsret 1. del, 4. udgave, 2006.
(*Gomard, Obligationsret, 1. del*)

Gomard, Bernhard: Obligationsret 2. del, 4. udgave v/Torsten Iversen, 2011.

(*Gomard*, Obligationsret, 2. del)

Günther Petersen, I.: Ansvarsfraskrivelse, 1. udgave, 1957.
(*Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse)

Jørgensen, Stig: Kontraktsret, 1. bind, aftaler, 1. udgave, 1971.
(*Jørgensen*, Kontraktsret)

Kristensen, Lars Hedegaard, Anne-Dorte Bruun Nielsen og Torsten Iversen: Lærebog i dansk og international køberet, 4. udgave, 2011.
(*Hedegaard Kristensen m.fl.*, Dansk og international køberet)

Kristoffersen, Sonny: Forbruger køb, 2. udgave, 2008.
(*Kristoffersen*, Forbruger køb)

Kruse, Anders Vinding: Ejendomskøb, 6. udgave, 1992.
(*Vinding Kruse*, Ejendomskøb)

Kruse, Anders Vinding, Nis Jul Clausen, Hans Henrik Edlund og Anders Ørgaard: Købsretten, 4. udgave, 2009.
(*Vinding Kruse m.fl.*, Købsretten)

Lookofsky, Joseph og Vibe Ulfbeck: Køb – Dansk indenlandsk køberet, 3. udgave, 2008.
(*Lookofsky og Ulfbeck*, Køb)

Madsen, Palle Bo: Aftalefunktioner, 1. udgave, 1983.
(*Madsen*, Aftalefunktioner)

Munk-Hansen, Carsten: Ansvarsregulering i overdragelsesaftaler, 1. udgave, 2007.
(*Munk-Hansen*, Ansvarsregulering)

Nørager-Nielsen, Jacob, Søren Theilgaard, Michael Bjerg Hansen og Martin Hørmann Pallesen: Købeloven med kommentarer, 3. udgave, 2008.
(*Nørager-Nielsen m.fl.*, Købeloven med kommentarer)

Rosenmeier, H. P.: Mangler ved fast ejendom, 5. udgave, 2008.
(*Rosenmeier*, Mangler ved fast ejendom)

Träff, Finn: Køb og salg af fast ejendom, 3. udgave, 2005.
(*Träff*, Køb og salg af fast ejendom)

Ussing, Henry: Køb, 4. udgave v/Anders Vinding Kruse, 1987.
(*Ussing*, Køb)

Artikler

Jørgensen, Stig: Svar til højesteretsdommer Spleth, U 1974B.365.
(*Jørgensen*, U 1974B.365)

Lookofsky, Joseph: Om forvaring, værneting & »Surprising standard terms«, U 1998B.495.
(*Lookofsky*, U 1998B.495)

Spleth, P.: Mangelsbegrebet, U 1955B.61.
(*Spleth*, U 1955B.61)

Lovforarbejder m.v.

Betænkning nr. 1403 om gennemførelse af forbrugerkøbsdirektivet, 2001.
(*Bet. nr. 1403/2001*)

Folketingstidende, 1999-2000.

Rigsdagstidende 1904-1905.

Afgørelser fra domstolene

U 1929.707 H
U 1954.914 H
U 1971. 392 Ø
U 1979.931 Ø
U 1986.654 H
U 1986.938 SH
U 2000.2186 SH
U 2004.2012 Ø
U 2005.2438 H
U 2006.87 H
U 2006.632 H
U 2010.3113 H

Afgørelser fra Forbrugerklagenævnet

Sagsnummer 2003-4021/7-98
Sagsnummer 2005-521/7-791

Andet

Tougaard Kristensen, Klaus: Sælgerens oplysningspligt og køberens undersøgelsespligt samt køberens adgang til ophævelse og/eller erstatning i anledning af faktiske mangler – i køb herunder også forbrugerkøb og ejendomskøb (specialeafhandling), 2011.
(*Tougaard Kristensen*, Speciale)

Bilag – Domsreferater

U 2006.87 H: Et champignongartneri havde indgået aftale med en leverandør af mineraluldspaneler med tilbehør, herunder fugemasse, til opførelse af væksthuse. *Leverandøren havde i sit tilbud henvist til vedlagte salgs- og leveringsbetingelser, herunder en klausul om ansvarsbegrænsning, der beløbsmæssigt var maksimeret til varens fakturerede pris.* Efter leveringen opstod der problemer med fugerne og overfladeløsning på mineraluldspanelerne. De leverede materialer kunne ikke tåle de særlige produktionsforhold i væksthuse. Leverandøren havde vidst, hvad materialerne skulle anvendes til, og havde anbefalet dem til formålet. De var derfor behæftet med væsentlige mangler, og købet kunne hæves for ikke anvendte materialer. Leverandøren dømtes til at erstatte udbedringsomkostningerne for så vidt angik de anvendte materialer, men erstatningsbeløbet blev nedsat, idet *ansvarsbegrænsningen ansås for vedtaget.*

U 2004.2012 Ø: Et laboratorium solgte et substrat til en leverandør, der videresolgte substratet til Københavns Vand, der skulle anvende produktet til kontrol af vandkvaliteten, hvilket laboratoriet og leverandøren var bekendt med. Ved brugen fremviste produktet nogle krystaldannelser, der blev mistydet som tegn på vandforurening. For at imødegå forureningen udledte Københavns Vand en større vandmængde og igangsatte et vandværk, inden man blev klar over fejltagelsen. Det blev fastslået, at produktet var mangelfuldt allerede ved leveringen fra laboratoriet til leverandøren. Der forelå endvidere årsagsforbindelse og påregnelighed mellem manglen og det tab, som Københavns Vand havde lidt. *Landsretten fandt ikke, at de generelle ansvarsfraskrivelser i leverandørens og laboratoriets salgs- og leveringsbetingelser, der var trykt på bagsiden af den fremsendte faktura – og som på intet tidspunkt havde været drøftet mellem parterne – under hensyn til manglens karakter og følger kunne fritage leverandøren og laboratoriet for ansvar.* Leverandøren blev derfor dømt til at betale fuld erstatning til Københavns Vand, og laboratoriet blev dømt til at friholde leverandøren.

U 1986.654 H: Køberen fik leveret 3 sprøjtestøbeværktøjer til fremstilling af en ny type beauty box. Støbeværktøjerne blev leveret for sent og viste sig ved afprøvning mangelfulde. Sælgeren forsøgte forgæves gentagne gange at afhjælpe manglerne, og efter et halvt år erklærede køberen aftalen for misligholdt og krævede erstatning af sælgeren for tabt indtjening. Sælgeren påstod frifindelse med henvisning til, at dennes *vilkår (NL)*, der var trykt på bagsiden af *ordrebekræftelsen*, havde angivet en garanti for afhjælpning, som ikke omfattede erstatning for driftstab. Sælgeren dømtes til at betale køberen en skønsmæssig erstatning, da sælgeren ikke kunne fritages for erstatningsansvar ved garanti- og ansvarsfraskrivelserne, eftersom det *ikke fandtes godtgjort, at NL var almindeligt anvendt ved levering af værktøjer til sprøjtestøbning* (landsrettens afgørelse), og at *vilkårene i øvrigt ikke havde været omtalt under salgsforhandlingerne og ikke var køberen bekendt.*

U 2000.2186 SH: En forhandler af mobiltelefoner indleverede 105 telefoner til en speditjonsvirksomhed med henblik på transport til en køber i Portugal. Da denne handel blev annulleret, anmodede forhandleren speditjonsvirksomheden om at opbevare telefonerne, indtil en ny køber var fundet. Da forhandleren havde fundet en ny køber i Italien og anmodede om forsendelse af telefonerne til denne, viste det sig, at 45 af de 105 telefoner var forsvundet under opbevaringen hos speditjonsvirksomheden. Forhandleren havde *krav på erstatning for det lidte tab efter dansk rets almindelige regler*, dvs. culpa med omvendt bevisbyrde, da den oprindelige aftale om transport var blevet afløst af en aftale om opbevaring. Eftersom speditjonsvirksomheden, som en følge af at transportaftalen blev ændret til en aftale om opbevaring, *på intet tidspunkt fremsendte en ordrebekræftelse med henvisning til Nordisk Speditørforbunds Almindelige Bestemmelser (NSAB)*, fandt ansvarsbegrænsningsreglerne i NSAB ej heller anvendelse, idet NSAB *ikke var en del af parternes aftalegrundlag.*

U 1929.707 H: Sagsøgte, Flyttefirmaet ADAM, påtog sig flytning af en marmorbuste tilhørende sagsøgerens hustru. Der var tale om uagtsom udførelse af flytningen, idet en af sagsøgtes medarbejdere loftede marmorbusten ved alene at løfte den i dens hoved. Sagsøgeren krævede 2.000 kr. i erstatning, men sagsøgte påberåbte sig en passus i Dansk Møbeltransport Forenings Almindelige Bestemmelser trykt på slutseddels bagside, hvoraf det fremgik, at der ikke "For et enkelt Stykke Flyttegods ydes [...] Erstatning ud over 100 Kr. For Effekter ud over denne Værdi maa særlig Assurance tegnes". Landsretten tilkendte sagsøgeren fuld erstatning og fandt, at *den citerede passus måtte forstås som alene indeholdende en indskrænkning i sagsøgtes garantiansvar for hændelig skade*, og at sagsøgte hæftede efter dansk rets al-

mindelige regler om ansvar for medarbejdere. Højesteret stadfæstede dommen i henhold til de af landsretten anførte grunde.

U 1986.938 SH: Det blev af retten lagt til grund, at sælgeren ved levering af et EDB-system til køberen ikke havde overholdt tidsplanen, og at der var tale om en så væsentlig forsinkelse fra sælgerens side, at *køberen havde været berettiget til at hæve de indgåede aftaler*. Køberen indvilgede i at fortsætte kontrakten, men efter det foreliggende, herunder at den aftalte software fortsat ikke var leveret fuldt ud, fandtes køberen ikke at have fortabt adgangen til senere at hæve aftalerne. Køberen blev herefter frifundet for sælgerens krav om betaling af købesummen for det leverede anlæg m.v. Idet det fandtes ubetænkeligt at lægge til grund, at vanskelighederne med at få den del af EDB-systemet, der var leveret, til at fungere tilfredsstillende skyldtes fejl og mangler ved anlægget, og *bestemmelserne i kontrakten om fraskrivelse af ansvar ikke kunne antages at omfatte ansvar for fejl og mangler, der skyldtes alvorlige forsømmelser, som måtte tilregnes sælgeren*, havde køberen krav på erstatning.

U 2005.2438 H: Et firma, A/S Deres Design, indgik transportaftale med en fragtfører, DSV Samson Transport A/S, der herefter overlod udførelsen af transporterne for A/S Deres Design til Dorthes Transport. I forbindelse med en transport fra Jylland til Sjælland blev godset i en weekend henstillet på en terminal, som Dorthes Transport sædvanligvis benyttede. I løbet af weekenden blev en del af godset stjålet fra terminalen. Der var enighed om, at DSV Samson Transport A/S og Dorthes Transport var ansvarlige for godsets bortkomst, og om, at Nordisk Speditørforbunds Almindelige Bestemmelser 85 (NSAB 85) i sin helhed var vedtaget mellem parterne. DSV Samson Transport A/S' og Dorthes Transports erstatningsansvar var derfor som udgangspunkt begrænset i medfør af NSAB 85 § 21, litra a. *Højesteret fastslog, at NSAB 85 § 4, stk. 2, må forstås således, at alene forsæt og ikke uagtsomhed, heller ikke grov uagtsomhed, afskærer speditøren fra at påberåbe sig bl.a. ansvarsbegrænsningen i § 21, litra a.* Varene bortkom ved tyveri, men det var ikke godtgjort, at tyveriet blev begået af medarbejdere hos Dorthes Transport eller af andre personer, som Dorthes Transport og dermed DSV Samson Transport A/S hæftede for, eller at Dorthes Transport, DSV Samson Transport A/S eller nogen, som de hæftede for, på anden måde havde forvoldt skaden med forsæt. *Ansvarsbegrænsningen i NSAB 85 § 21, litra a, kunne derfor påberåbes* såvel af DSV Samson Transport A/S over for A/S Deres Design som af Dorthes Transport over for DSV Samson Transport A/S.

U 2010.3113 H: Firmaet Daugaard-Sørensen & Søn A/S havde i 1993 indgået en kontrakt med vagtselskabet G4S Security Services A/S, der omfattede et tyverialarmanlæg med signaloverføring til kontrolcentralen hos G4S Security Services A/S, eftersyn og vedligeholdelse af anlægget, udrykningstjeneste og alarmering af politiet. En nat kl. 0.40 modtog kontrolcentralen hos G4S Security Services A/S en opringning af en person, der trods angivelse af *en lignende, men ikke den rigtige kode* fik kontrolcentralen til at standse alarmeren. Under samtalen med personen tilkendegav centralen, at man senere ville indfinde sig i virksomheden. Ca. 2½ time senere, kl. 3.17, indfandt en vagtpatrulje sig i virksomheden, hvor det viste sig, at der ved indbrud var blevet stjålet cigaretter m.v. for ikke under 2 mio. kr. Daugaard-Sørensen & Søn A/S' forsikringsselskab, Forsikringsselskabet Tryk A/S, udbetalte erstatning til Daugaard-Sørensen & Søn A/S og anlagde regresssag mod G4S Security Services A/S, der påstod frifindelse, blandt andet med henvisning til en *ansvarsfraskrivelsesklausul* i kontrakten med Daugaard-Sørensen & Søn A/S. Landsretten fandt, at G4S Security Services A/S havde begået en fejl ved i den foreliggende situation at have accepteret et kodeord, som ikke blev angivet korrekt, og ved under de foreliggende omstændigheder ikke straks at have iværksat patruljekørsel til stedet og alarmeret politiet. G4S Security Services A/S var derfor erstatningsansvarlig over for Forsikringsselskabet Tryk A/S. *Da G4S Security Services A/S havde udvist grov uagtsomhed, var G4S Security Services A/S ikke fritaget for ansvar i kraft af ansvarsfraskrivelsesklausulen.* Højesteret tiltrådte, at G4S Security Services A/S havde tilsidesat sine aftalemæssige forpligtelser i forhold til Daugaard-Sørensen & Søn A/S, og at *standardvilkårets ordlyd, der i øvrigt ikke var klar*, ikke i en situation som den foreliggende, hvor der var *tilsidesat en central aftalemæssig forpligtelse*, fritog G4S Security Services A/S for ansvar. Højesteret stadfæstede derfor dommen.

U 1979.931 Ø: 2 vognmænd A og B havde ved kontrakt lejet sig ind hos vognmand C, der foretog kørsler for handicappede. Ved kontrakten havde de *forpligtet sig til ved aftalens ophør for et tidsrum af 12 måneder ikke at udføre nogen kørsel for de kunder, der var anvist dem af C, samt i tilfælde af overtrædelse af denne forpligtelse at betale hver især en bod på 35.000 kr.* Samarbejdet blev få måneder senere bragt til ophør af C. A og B startede herefter sammen med 2 andre vognmænd selvstændig virksomhed med kørsel for svagføre som speciale, og tilbød herunder en af C's store kunder D at udføre kørsel. D, der ikke reagerede på dette tilbud, opsagde imidlertid det hidtidige samarbejde med C. Under hensyn til, at C få måneder efter samarbejdets indgåelse havde bragt dette til ophør med øjeblikkelig virkning, uden at

der var oplyst omstændigheder, der havde givet C rimelig anledning dertil, samt til parternes forhold ved indgåelsen af de konkurrencebegrænsende aftaler der ikke indeholdt bestemmelser til sikring af A og B's modsvarende interesser, blev *C's krav om betaling af konventionalbod ikke taget til følge, jf. aftalelovens § 36.*

U 1954.914 SH: Sagsøger købte efter besigtigelse den 17. april 1952 et motorsejlskib fra 1913 af sagsøgte. Skibet blev af sagsøgte solgt "*således som skibet nu er og forefindes*". I forbindelse med besigtigelsen lagde retten til grund, at sagsøgte måtte tro, at sagsøgeren havde undersøgt skibet og herved var blevet bekendt med skadernes omfang. *Retten lagde ved sagens afgørelse vægt på, at handlen drejede sig om et gammelt stålskib, hvilket tydeligt fremgik af annoncen.* Retten frifandt herefter sagsøgte.

U 1971.392 Ø: Et ældre Steinway-flygel var af en forhandler, der drev handel med flygler, sat på frivillig auktion i november 1967, hvor det solgtes til en køber for knap 6.000 kr. I juni 1968 konstateredes det, at der var opstået brud på metalrammen, efter det oplyste som følge af en forud for auktionssalget foretaget svejsning, der havde medført spændinger i rammen. Det antoges, at køberen, hvis reklamation fandtes rettidig, overfor forhandleren kunne kræve handels tilbagegang og erstatning for de ham påførte udgifter, idet *det måtte lægges til grund, at flyglet som følge af svejsningen var værdiløst*, og at manglen og dens betydning tidligere måtte være konstateret af en af forhandlerens ansatte, der på forhandlerens eget værksted havde foretaget en større reparation af flyglet, og idet det under disse omstændigheder fandtes *uden betydning, at flyglet ifølge auktionsvilkårene solgtes i den stand, hvori det forefandtes, og uden ansvar for sælgeren.*